
“KEŞİKÇİDAĞ” DÖVLƏT TARİX-MƏDƏNİYYƏT QORUĞUNDA TURİZMİN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Dünyanın ən qədim yaşayış məskənlərindən biri Azərbaycanda qədim dövrlərdən mövcud olan yaşayış yerlərinin – müxtəlif tarixi dövrlərdə inkişaf tapmış mədəniyyətlərin tarixi-etnoqrafik, arxeoloji baxımdan araşdırılması və öyrənilməsi istiqamətində aparılan işlər son illərdə daha da intensivləşmişdir. Müxtəlif dövrlər üzrə aşkar edilmiş maddi mədəniyyət abidələri milli tarixi keçmişi özlərində ehtiva edən dəyərlər sisteminin tərkib hissəsi olaraq, dövlət mühafizəsinə keçir və xüsusi qayğı ilə qorunurlar.

Statistik məlumatlara görə, hazırkı dövrdə respublikamızda 10-larla tarixi - memarlıq, tarixi - arxeoloji, tarixi - mədəni, tarixi - etnoqrafik qoruq fəaliyyət göstərir. Həmin obyektlərdə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, eləcə də yerli icra hakimiyyəti strukturları tərəfindən mühafizə və təbliğat istiqamətində məqsədyönlü işlər aparılır. Nazirlik respublikamızda turizmin inkişafı ilə əlaqədar olaraq sistemli şəkildə bir çox əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirir. Burada geniş əməkdaşlıq çərçivəsində – BMT, MDB, GUAM, Qaradəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa İttifaqı, İslam Konfransı Təşkilatı, YUNESKO, Dünya Turizm Təşkilatı, TÜRKSOY, İSESKO və digər beynəlxalq qurumlar vasitəsilə Azərbaycan mədəniyyətinin ümumdünya miqyasında təbliğ edilməsi istiqamətində görülməli işlər xüsusilə qeyd edilməlidir. Bu cür geniş və çoxşaxəli işlərin tərkib hissəsi olaraq “Keşikçi dağ” qoruğunda müxtəlif səpkili elmi - tədqiqat, təbliğat, mühafizə işlərinin təşkil edilməsi ilə yanaşı, həmin obyektdə turizmin inkişafı ilə bağlı gələcək perspektivlər nəzərdən keçirilir. Və əlbəttə, həmin əraziyə turist axınının cəlb edilməsi sözügedən obyektin tarixi - mədəni dəyərlərinin təbliğ edilməsi baxımından faydalı olar.

“Keşikçi dağ” qoruğu Azərbaycanın qədim və zəngin tarixə malik bölgələrindən biri olan Ağstafa rayonu ərazisində yerləşir. Bu rayonda ümumi-

likdə müxtəlif tarixi dövrlər üzrə 40-a yaxın abidə qeydə alınmışdır. Gürcüstanla sərhəddə Qatardağ silsiləsi Ceyrançöl adlanan ərazidə qumsal dağların qayalıqları üzərində, gediş-gəliş üçün o qədər də asan olmayan bir yerdə yerləşən “Keşikçi qala” və onun ətrafında “David Qareci” adlandırılmış mağara - məbədlər kompleksi məhz bu rayonun ərazisindədir. Bu mağara-məbədlərdə xristian dini motivləri əsasında çoxsaylı freskalar işlənilmişdir.

Həmin ərazi 19 dekabr 2007-ci ildən etibarən ölkə Prezidentinin 2563 sayılı sərəncamı ilə “Keşikçidağ” Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu elan edilmişdir.

Qoruğun ərazisi bir qala, iki məbəd, bir inanc yeri (Qüdrət bulağı) olmaqla, 70-dən çox mağara-məbəd kompleksindən ibarətdir. Burada uzun zaman kəsiyində mövcud olmuş mədəniyyətlər bir-birini əvəz etmişlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, tolerant bir ölkə olaraq Azərbaycanda müxtəlif dövrlərdə yaradılmış, fərqli dini etiqadlara xidmət edən abidələrə münasibət həmişə müsbət – birmənalı olmuşdur. Həmin abidələrdən biri olan, “Keşikçidağ” qoruğundakı maddi mədəniyyət abidələri təbii, fiziki təsirlərə məruz qalmasına baxmayaraq, öz tarixi simalarını indiyədək qoruyub saxlaya bilmişlər.

Həmin mədəniyyəti bizlərə miras qoyub getmiş istər atəşpərəstlər, istərsə də xaçpərəstlər mahiyyət etibarı ilə eyni məqsədə – mənəvi-əxlaqi kamilliyə can atmış, tanrıçılıq fəlsəfəsini təbliğ edərək, onun carçısı olmuşlar.

Düşünürük ki, bu cür abidələr müasir şəraitdə sivil dünyamızda beynəlxalq turizm sahəsinin diqqətini cəlb edəcək, oraya kütləvi turist ekskursiyalarının təşkil edilməsinə zəmin yaradacaqdır. Məlum olduğu kimi, beynəlxalq turizmin diqqət mərkəzində olan belə unikal mağaralar İordaniyada – qədim Petrada, Türkiyədə Kappadokiya bölgəsində və digər ölkələrdə mövcuddur.

Qeyd edək ki, bu materialın müəllifləri Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin göstərişinə əsasən qoruq ərazisində, eləcə də qoruq ərazisinə yaxın olan “Candargöl”ü ətrafında turizmin təşkili ilə əlaqədar olaraq inşaat - tikinti işlərinin aparılması üçün daha münasib landşaftın fotosəkillərini və kompleks təkliflərin ilkin variantını hazırlamışlar. Həmin materiallar nəzərdən keçirilmək üçün nazirliyə təqdim edilmişdir. Ümumiyyətlə, münasib iqlim şəraitinə və əlverişli coğrafi əraziyə malik olan bu bölgədə turizmin inkişaf etdirilməsi üçün real imkanlar vardır. Təəssüflə qeyd etmək lazım gəlir ki, tarixi keçmişimizi özündə əks etdirən belə unikal abidələr sovet dövründə mühafizə olunmamış, əksinə, dağıdılmış, zəngin freskalar qazılmış, cızılmış, yararsız vəziyyətə salınmışdır. Əlbəttə, beynəlxalq turizm təşkilatı, eləcə də digər beynəlxalq təşkilatların dəstəyi və himayədarlığı ilə bölgədə beynəlxalq turizmin təşkili istiqamətində geniş miqyaslı işlər aparıla bilər. Həmin işlərin tərkib

hissəsi kimi freskaların və ümumiyyətlə, mağara - məbədlər kompleksində bərpa işlərinin aparılması xüsusi olaraq diqqət mərkəzində olmalıdır.

Mağara-məbədlərin həm müqəddəs yer kimi ziyarət edilməsi, həm də oraya yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, turizmin cəlb edilməsi, bu gün dini azadlığın, tolerantlığın təntənəsi olmaqla yanaşı, həmçinin bu abidələrin dünyaya tanıtılmasında əhəmiyyətli olar.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov N. Mədəniyyət siyasəti və mənəvi dəyərlər. Bakı, "Təknur", 2009, 444 s.
2. Hacıyev İ.A. "Keşikçidağ": alban – xristian məbədləri. AMEA Mİİ, İncəsənət və mədəniyyətin problemləri. Beynəlxalq elmi jurnal. Bakı, "Təknur", 2012, №1 (39), s. 11-23.
3. Hacıyev İ.A. "Keşikçidağ" mağara-məbədlər kompleksi. "Elm" qəzeti, 2012, 21 sentyabr № 27-28 (1045-1046).

Açar sözlər: abidə, qoruq, freskalar, restavrasiya, turizm.

Имаш Гаджиев, Муса Мурсагулиев (Азербайджан)

Перспективы развития туризма в Государственном Историко-культурном Заповеднике «Кешикчидаг»

В статье рассказывается о значимости исследования и изучения культур, развивающихся в различные исторические периоды в одном из древнейших поселений людей – Азербайджане, с историко-этнографической и археологической точек зрения. Рассматриваются перспективы развития туризма в Государственном Историко-культурном заповеднике «Кешикчидаг», являющемся одним из таких памятников.

Ключевые слова: памятник, заповедник, фрески, реставрация, туризм.

Imash Hajiyeu, Musa Mursaguliyev (Azerbaijan)

The development prospects of tourism in the State Historical and Cultural Reserve "Keshikchidagh"

In this scientific work have talked about one of the most ancient lands of the world – about Azerbaijan's living places that have been existed since the ancient period and about the importance of material and cultural monuments. The development prospects of tourism in the State Historical and Cultural Reserve "Keshikchidagh" – one of such monuments is analysed.

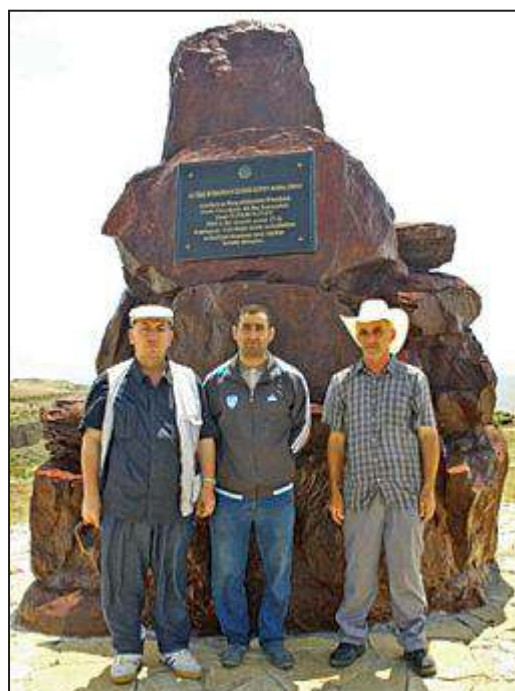
Key words: monument, reserve, frescos, restoration, tourism.

1. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm naziri Ə.Qarayevin qoruğa səfəri (avqust 2008-ci il).

2. Sıldırım qayalıqda mağaralar.

3. I.Hacıyev, M.Musaqulov, A.Məmmədov
“İlham Əliyev adına zirvə”də (iyul 2012-ci il).

4. Cəndərgöl.